

EEN MERKWAARDIGE AVONDMAALS BEKER.

Kunstenaars ondergaan de invloed van hun omgeving. Vooral in vroegere jaren, toen men zich niet zo gemakkelijk kon verplaatsen, werden plaatselijke omstandigheden in de kunst benut. De kunstenaars van Enkhuizen, die in de gouden eeuw vele opdrachten vervulden, verwerkten in hun stukken iets van het bedrijfsleven, wat Enkhuizen groot had gemaakt.

Kort geleden zag ik nog een prachtig kunstwerk met motieven over de visvangst in Edam. In opdracht van de zilvercommissie van Hoorn was ik naar Edam gegaan, het merkwaardige stadje aan de kust van de voormalige Zuiderzee, dat zich deze zomer aan Nederland voorstelde als de schone slaapster, die door het publiek gewekt moest worden. Het doel van mijn reis was een bezoek aan de Lutherse gemeente. Deze groep was in het verleden zeer belangrijk geweest: de gemeente had grote invloed op het maatschappelijk leven uitgeoefend en de oude Edammers hadden hun waardering voor de kerk willen uitdrukken in kostbare geschenken. De gemeente had een zilverschat verworven, die men heel zelden in protestante kerken aantreft.

Een van de meest merkwaardige stukken was een 40 cm hoge avondmaalsbeker. Deze was in opdracht van enkele rijke kooplui uit Edam in Enkhuizen vervaardigd. In deze stad bloeide de zilversmeedkunst. De zilversmeden hadden, volgens een oud gildeboek, zich in 1613 verenigd en vormden een sterke groep. De kunstenaar, die deze beker vervaardigde, tekende met een kalf in rechthoekig veld. Hij graveerde aan de bovenzijde geloof hoop en liefde. Deze deugden werden op allegorische wijze in vrouwenfiguren uitgebeeld. Er valt veel te zeggen van deze merkwaardige tekening, doch dit valt buiten het bestek van dit artikel.

Waar het vooral om gaat, is de tekening aan de onderzijde. De kunstenaar heeft daar de apostelen Petrus en Paulus gegraveerd, als ruwe vissers, zoals hij ze dagelijks aan de haven van Enkhuizen meemaakte. Zeer belangrijk is het, dat hij Petrus schetst met het gewone kenteken van de sleutel, maar ook met het ongewone anker, wat, naar men mij vertelde, in die tijd bij de Zuiderzeeschepen werd gebruikt. Maar nog merkwaardiger is de voorstelling van beide apostelen, aan het vissen op het meer van Genezareth. Het scheepje vertoont de duidelijke kenmerken van een oude botter, zoals deze op de Zuiderzee werd gebruikt en de manier van vissen is: met het kuilnet. Voor een apostelvoorstelling is dit ongewoon; men kon immers uit de Schrift opmaken, dat men in Israël op heel andere wijze viste,

maar dit is kennelijk op de beker aangebracht om het harde werk van de vissers op de Zuiderzee vast te leggen.

Volgens de keurletter A werd de beker in 1637 afgeleverd. Dit klopt ook met een enkele aanwijzing uit het kasboek van de Lutherse gemeente. In dat jaar werd een hoog bedrag uitgekeerd voor een zilversmid. Jammer genoeg is het maar een enkele aanwijzing: de naam van deze voortreffelijke kunstenaar kunnen we niet achterhalen. Wel weten we, dat in 1637 meester Melis Pietersz het hoofd was van het gilde en dat Maerten Sweersz en Hessel Sybrants hem als keurmeesters ter zijde stonden. Deze heren zijn ongetwijfeld trots geweest op het werk van hun vakgenoot.

Op de expositie van Noordhollands zilver te Hoorn is deze merkwaardige beker te zien geweest. Maar als uiting van de kunst, die beïnvloed is door het leven langs de oude Zuiderzee, verdient dit stuk groter bekendheid en daarom willen wij de Vrienden van het Zuiderzeemuseum attent maken op dit merkwaardige stuk.

Rector B. Voets. Amsterdam